

สรุปบทเรียนการพัฒนาความรู้

รอบการประเมินที่ 1 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

หลักสูตร โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

ชื่อ-นามสกุล.....นางกรรณิการ์ สุยะตุน.....ตำแหน่ง.....เจ้าพนักงานการเกษตรปฏิบัติงาน

สังกัด.....สถานีพัฒนาที่ดินสุโขทัย.....สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 9

วันที่อบรม 5.กุมภาพันธ์...2568

วัตถุประสงค์หลักสูตร

1. เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับผู้เรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการ แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
2. สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง และสามารถนำไปสื่อสาร และถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้อื่นได้

สรุปบทเรียน

บทที่ 1 ความสำคัญของโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบในหลักการ ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดย กรมพัฒนาที่ดิน จัดทำโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2547 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเก็บกักน้ำไว้ในพื้นที่ บรรเทาปัญหากล้งแล้ง การขาดแคลนน้ำ และเพิ่มรายได้ให้เกษตรกร ซึ่งจะพิจารณาศักยภาพของพื้นที่ในการกักเก็บน้ำคุณภาพของน้ำ รวมทั้งความพร้อมของเกษตรกรในการกำหนดพื้นที่ขุดสระน้ำในไร่นาขนาด 1,260 ลบ.ม. โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมในการออกค่าใช้จ่าย 2,500 บาท/บ่อ

1) ผลลัพธ์/ผลสัมฤทธิ์/ผลประโยชน์โครงการ

- เกษตรมีแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานเป็นแหล่งต้นตุน้ำไว้ใช้ประโยชน์เพื่อทำการเกษตรในช่วงฤดูแล้งหรือในเดือนที่ฝนทิ้งช่วง

- เกษตรกรมีพื้นที่สามารถทำการเพาะปลูกไม้ผลและผักสวนครัวได้จากดินบริเวณขอบบ่อ และมีพื้นที่สามารถเลี้ยงปลาได้จากสระน้ำ

2) ความสอดคล้อง/เชื่อมโยง ตามแผนด้านน้ำ

แผนระดับ 1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580)

ด้านที่ 2 การสร้างความสามารถในการแข่งขัน และ ด้านที่ 5 การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

แผนระดับ 2 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (การเกษตร)

เป้าหมาย : ผลิตภาพการผลิตของภาคเกษตรเพิ่มขึ้น

ตัวชี้วัด : อัตราผลิตภาพการผลิตของภาคเกษตร (เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 1.0)

แผนระดับ 3 แผนปฏิบัติการราชการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570)

ประเด็นการพัฒนาที่ 4 บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

เป้าหมาย : การบริหารจัดการน้ำภาคเกษตรอย่างทั่วถึง

ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย (ภายในปี 2570) : ปริมาตรเก็บกักน้ำเพิ่มขึ้น จำนวน 2,653 ล้านลูกบาศก์เมตร

แนวทางการพัฒนา :

การเพิ่มผลิตภาพของน้ำทั้งระบบ ในการใช้น้ำอย่างประหยัด รู้คุณค่า และสร้างมูลค่าเพิ่มจาก การใช้น้ำให้ทัดเทียมกับระดับสากล

ประเด็นการพัฒนาที่ 1 เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินให้เหมาะสมด้วยระบบบริหารจัดการเชิงรุก

เป้าหมาย

- 1) พื้นที่เกษตรกรรมได้รับการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน ให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน
- 2) พื้นที่เพาะปลูกพืชที่ไม่เหมาะสมลดลง

ตัวชี้วัด

1) จำนวนพื้นที่เกษตรกรรมได้รับการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยี ด้านการพัฒนาที่ดินให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน (ไม่น้อยกว่า 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570)

2) ร้อยละของพื้นที่เพาะปลูกพืชที่ไม่เหมาะสมลดลง (ร้อยละ 10 ภายในปี 2570)

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างดุลยภาพของการใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากรดินตามศักยภาพ

ยุทธศาสตร์การเพิ่มศักยภาพการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดินที่นำไปสู่ความยั่งยืนระดับจังหวัด

เป้าหมาย

1) การใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐและเอกชนมีความสมดุลและสอดคล้องกับบริบทด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และโครงสร้างพื้นฐาน

2) การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดินของรัฐและเอกชนมีความคุ้มค่าและเหมาะสมกับศักยภาพของที่ดิน

ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย

- 1) สัดส่วนของดินที่ได้รับการฟื้นฟูหรือพัฒนาคุณภาพเพื่อนำมาใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้น เพิ่มขึ้น ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10
- 2) พื้นที่เกษตรกรรมที่มีการบริหารจัดการตามแนวทางเกษตรกรรมยั่งยืน ไม่น้อยกว่า 10 ล้านไร่

แผนระดับ 3 แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)

ด้านที่ 2 การสร้างความมั่นคงของน้ำภาคการผลิต

เป้าหมาย : จัดหาน้ำเพื่อภาคการเกษตรและภาคอุตสาหกรรมได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

แนวทาง : พัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพแหล่งน้ำ ระบบกระจายน้ำ เชื่อมโยงวางระบบเครือข่ายน้ำ ทั้งในและนอกเขตชลประทาน

บทที่ 2 หลักการบันทึกข้อมูลระบบบริหารจัดการข้อมูลแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

ระบบบริหารจัดการข้อมูลแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ประกอบด้วยเครื่องมือสำหรับผู้ใช้งาน 4 กลุ่ม ได้แก่

1.เกษตรกรผู้ลงทะเบียนขอแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

- 2.สถานีพัฒนาที่ดิน
- 3.สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต
- 4.กองแผนงาน

7 ขั้นตอนการดำเนินงาน

- 1.กองแผนงาน กำหนดเป้าหมายจำนวนแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
- 2.เกษตรกร กำหนดเป้าหมายจำนวนแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
- 3.สถานีพัฒนาที่ดิน คัดเลือกเกษตรกรแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
- 4.สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ตรวจสอบรายชื่อเกษตรกร
- 5.กองแผนงาน อนุมัติรายชื่อเกษตรกร
- 6.สถานีพัฒนาที่ดิน ลงทะเบียนผู้รับเหมา
- 7.สถานีพัฒนาที่ดิน ทำสัญญาจัดทำแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานและบันทึกผลการดำเนินการ

การบันทึกข้อมูล

ในการบันทึกข้อมูลของระบบบริหารจัดการข้อมูลแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน มีผู้ที่เกี่ยวข้อง 4 กลุ่มได้แก่ เกษตรกร สถานีพัฒนาที่ดิน สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต และกองแผนงาน

โดยผู้ใช้งานแต่ละกลุ่มมีการบันทึกข้อมูลดังนี้

1. กองแผนงานกำหนดเป้าหมายจำนวนแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ประจำปีงบประมาณ

กองแผนงานทำหน้าที่ดูแลภาพรวมของโครงการ ในแต่ละปีงบประมาณ กองแผนงานจะกำหนดเป้าหมายในการจัดสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน โดยจะจัดสรรเป้าหมายการดำเนินงานให้แก่สถานีพัฒนาที่ดินแต่ละแห่งตามความเหมาะสม

เมื่อกองแผนงานต้องการบันทึกข้อมูล จากหน้าจอหลักของโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ให้คลิกที่ “เฉพาะเจ้าหน้าที่” ล็อกอินเข้าสู่ระบบด้วยบัญชีของกองแผนงาน เลือก “ระบบบริหารจัดการข้อมูลเกษตร แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน” ในหัวข้อ “ระบบการติดตามและประเมินผล” จากหน้าเมนูหลักของกองแผนงาน เจ้าหน้าที่สามารถกำหนดเป้าหมายแหล่งน้ำแก่หน่วยงานต่าง ๆ ที่เมนู “กำหนดเป้าหมายแหล่งน้ำประจำปีงบประมาณ” กองแผนงานทำหน้าที่บันทึกเป้าหมายในการดำเนินโครงการจัดสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานให้แก่สถานีพัฒนาที่ดินแต่ละแห่ง เพื่อให้สถานีพัฒนาที่ดินคัดเลือกพื้นที่ดำเนินโครงการจากคำขอรับบริการของเกษตรกรที่ลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน และจัดหาผู้รับเหมาให้เข้ามาดำเนินการก่อสร้างจนแล้วเสร็จ

2. เกษตรกรลงทะเบียนขอแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

เกษตรกรผู้สนใจเข้าร่วมโครงการสามารถลงทะเบียนในระบบลงทะเบียนเกษตรกรเพื่อขอรับคัดเลือกจากสำนักงานพัฒนาที่ดิน

จากหน้าจอหลักของโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน คลิกที่ “ขอบริการสระน้ำในไร่นา (บ่อจั่ว)” คลิกที่ “ลงทะเบียนเกษตรกรขอแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน” เกษตรกรลงทะเบียนโดยกรอกข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เลขที่บัตรประชาชน ชื่อ ที่อยู่ ช่องทางการติดต่อ พิกัดที่ต้องการขุดแหล่งน้ำ ข้อมูลเอกสารสิทธิ และอื่น ๆ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ

เมื่อกรอกข้อมูลครบถ้วนแล้วให้คลิกปุ่ม “ลงทะเบียน” เพื่อส่งข้อมูล หากเกษตรกรได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการ จะได้รับการติดต่อจากเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

3. สถานีพัฒนาที่ดินคัดเลือกเกษตรกรที่มีคุณสมบัติเหมาะสม

หลังจากที่ได้รับการจัดสรรเป้าหมายการจัดสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานแล้ว สถานีพัฒนาที่ดินจะดำเนินการคัดเลือกเกษตรกรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมจากบัญชีรายชื่อเกษตรกรที่ลงทะเบียนขอแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

จากหน้าจอหลักของโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน คลิกที่ “เฉพาะเจ้าหน้าที่” ล็อกอินเข้าสู่ระบบด้วยบัญชีของสถานีพัฒนาที่ดิน เลือก “ระบบบริหารจัดการข้อมูลเกษตรกร แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน” ในหัวข้อ “ระบบการติดตามและประเมินผล” จากหน้าเมนูหลักของสถานีพัฒนาที่ดิน เจ้าหน้าที่สามารถคัดเลือกเกษตรกรที่มีคุณสมบัติเข้าร่วมโครงการได้ที่เมนู “คัดเลือกรายชื่อเกษตรกรเข้าแผนฯ” สำนักงานพัฒนาที่ดินพิจารณาคัดเลือกเกษตรกรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมจากรายชื่อผู้ลงทะเบียนขอเข้าร่วมโครงการ และบันทึกเข้าสู่ระบบ

ในการพิจารณาคัดเลือกเกษตรกรจากคำขอรับบริการ ระบบมีเครื่องมือแผนที่เพื่ออำนวยความสะดวกในการตรวจสอบความเหมาะสมของพื้นที่สำหรับดำเนินโครงการจัดทำแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ทำให้ทราบตำแหน่งของพื้นที่ที่ขอรับบริการและแสดงข้อมูลว่าพื้นที่นั้นอยู่นอกพื้นที่เขตชลประทานหรือไม่ และมีความเหมาะสมในการขุดแหล่งน้ำมากน้อยเพียงใด โดยสามารถเรียกใช้งานได้ตามขั้นตอนดังนี้

จากหน้าจอหลักของโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน คลิกที่ “ตรวจสอบพื้นที่เหมาะสมในการขุดสระน้ำในไร่นา (บ่อจั่ว)” เปิดเครื่องมือเลือกการจัดการชั้นข้อมูล สั่งให้แสดงตำแหน่งที่เกษตรกรขอรับบริการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน เปิดชั้นแผนที่เขตชลประทาน เปิดชั้นแผนที่ความเหมาะสมของดินในการขุดบ่อน้ำ จะเห็นว่าจุดที่เหมาะสมคือคำขอที่อยู่นอกพื้นที่เขตชลประทาน ซึ่งในแผนที่จะแสดงด้วยเป็นสีฟ้า และอยู่ภายในพื้นที่สีเขียวซึ่งหมายถึงเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมของดินในการขุดแหล่งน้ำอยู่ในระดับ “เหมาะสมดี” ทั้งนี้เจ้าหน้าที่จะต้องพิจารณาคุณสมบัติอื่น ๆ ของเกษตรกรร่วมด้วย

4. สำนักงานพัฒนาที่ดินเขตตรวจสอบรายชื่อเกษตรกรและส่งต่อข้อมูลให้แก่กองแผนงาน

หลังจากที่สถานีพัฒนาที่ดินคัดเลือกเกษตรกรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมแล้ว รายชื่อจะถูกส่งมายังสำนักงานพัฒนาที่ดินเขตเพื่อตรวจสอบก่อนนำส่งกองแผนงานเพื่อพิจารณาอนุมัติ

จากหน้าจอหลักของโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน คลิกที่ “เฉพาะเจ้าหน้าที่” ล็อกอินเข้าสู่ระบบด้วยบัญชีของสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต เลือก “ระบบบริหารจัดการข้อมูลเกษตรกร แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน” ในหัวข้อ “ระบบการติดตามและประเมินผล” จากหน้าเมนูหลักของสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต เจ้าหน้าที่สามารถอนุมัติรายชื่อเกษตรกรที่ได้รับการเสนอมาจากสำนักงานพัฒนาที่ดินที่เมนู “อนุมัติรายชื่อเกษตรกร (เพิ่ม)” เจ้าหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาที่ดินเขตจะได้รับรายชื่อเกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือกจากสถานีพัฒนาที่ดินในพื้นที่รับผิดชอบ และดำเนินการตรวจตรวจสอบข้อมูล

หากพบว่ามีเกษตรกรที่มีคุณสมบัติไม่เหมาะสมจะส่งกลับให้สถานีพัฒนาที่ดินแก้ไขรายชื่อ จนกระทั่งข้อมูลถูกต้องแล้วจึงส่งต่อรายชื่อให้กองแผนงานพิจารณาอนุมัติต่อไป

5. กองแผนงานตรวจสอบและอนุมัติรายชื่อเกษตรกร

เมื่อได้รับรายชื่อเกษตรกรจากสำนักงานพัฒนาที่ดินเขตแล้ว กองแผนงานจะตรวจสอบและอนุมัติรายชื่อเกษตรกร

จากหน้าเมนูหลักของกองแผนงาน เจ้าหน้าที่ที่สามารถตรวจสอบและอนุมัติรายชื่อเกษตรกรที่ได้รับจากสถานีพัฒนาที่ดินเขตใต้ที่เมนู “รวบรวมรายชื่อเกษตรกร (เพิ่ม)” หลังจากที่ได้รับรายชื่อเกษตรกรจากสำนักงานพัฒนาที่ดินเขตแล้ว กองแผนงานจะตรวจสอบและอนุมัติรายชื่อเกษตรกร หากพบว่ามีเกษตรกรที่มีคุณสมบัติไม่เหมาะสมจะส่งกลับให้สำนักงานพัฒนาที่ดินเขตแก้ไขรายชื่อและส่งกลับมาใหม่อีกครั้ง

6. สถานีพัฒนาที่ดินจัดหาผู้รับเหมาเพื่อทำสัญญาขุดแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานให้แก่เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ

ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อย ได้แก่

6.1 ลงทะเบียนผู้รับเหมา

6.2 บันทึกรายละเอียดสัญญา

6.3 บันทึกรายชื่อเกษตรกรที่ผู้รับเหมารับผิดชอบดำเนินการขุดแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

7. สถานีพัฒนาที่ดินบันทึกความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการ

รายงานสรุปแบบต่าง ๆ

ระบบบริหารจัดการข้อมูลแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

นอกจากส่วนการบันทึกข้อมูลตามลำดับขั้นตอนข้างต้นแล้ว ระบบบริหารจัดการข้อมูลแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานยังสามารถแสดงรายงานสรุปแบบต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเห็นภาพรวมของการโครงการและติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงานได้

บทที่ 3 การคัดเลือกพื้นที่ และรูปแบบการก่อสร้าง

3.1 การคัดเลือกพื้นที่เป้าหมาย

1. พื้นที่ซึ่งจะดำเนินการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นาขนาด 1,260 ลูกบาศก์เมตร ต้องเป็นพื้นที่ทำการเกษตรและมีเอกสารสิทธิที่ดินที่หน่วยงานรัฐเป็นผู้ออกให้ ได้แก่ โฉนดที่ดิน หนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3 น.ส.3 ก. น.ส.3 ข.) แบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค.1) หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ (น.ค.3 กสน.5) หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก. 4-01 ส.ป.ก. 4-14 ส.ป.ก. 4-18) ใบจอง (น.ส.2 น.ส.2 ก.) พื้นที่ คทช. และพื้นที่โครงการพระราชดำริที่มีการจัดสรรที่ดินทำกินให้เกษตรกร รวมทั้งเอกสารใบรับรองให้ใช้ประโยชน์ที่ดินที่ออกจากการป่าไม้และกรมอุทยาน

2. เป็นพื้นที่ที่อยู่นอกเขตชลประทาน ขาดแคลนระบบที่จะจัดส่งน้ำไปถึงได้ตลอดปี และประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเป็นประจำ หรือแล้งซ้ำซาก

3. พื้นที่ที่จะดำเนินการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นาตามเงื่อนไขของโครงการต้องเป็นพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพในการเก็บกักน้ำ โดยพิจารณาจากคุณสมบัติของดินที่มีผลต่อปริมาณน้ำที่จะกักเก็บได้ ตามระดับความเหมาะสมของดิน ได้แก่ ความซึมซับน้ำของดิน (Permeability) ปริมาณหินพื้นผิวที่ไหลอยู่บนดิน ความลาดชันของพื้นที่ไม่ควรเกิน 15% และเป็นดินที่มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว เลว และเลวมาก หลีกเลียงพื้นที่ที่เป็นดินทรายจัด พื้นที่เกลือขึ้นเป็นดินเค็ม พื้นที่ซึ่งมีก้อนหินขนาดใหญ่ ซึ่งหากก่อสร้างไปจะทำให้ไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ได้นานคุณภาพน้ำไม่ดี

4. ในกรณีขุดสระน้ำความลึกไม่เกิน 3 เมตร ควรมีพื้นที่ดำเนินการจากขอบปากสระน้ำข้างละ 2 เมตร เช่น พื้นที่ดำเนินการมีขนาดไม่น้อยกว่า 29 x 32 เมตร โดยจะใช้ก่อสร้างสระน้ำอย่างน้อย (กว้าง x ยาว) 25 x 28 เมตร ส่วนในกรณีที่

ขุดสระน้ำลึกเกิน 3 เมตร ต้องมีระยะเว้นไม่น้อยกว่าที่กำหนดตาม กฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน (ใส่คำอธิบายในการเว้นระยะจากปากสระน้ำ)

3.2 รูปแบบการก่อสร้าง

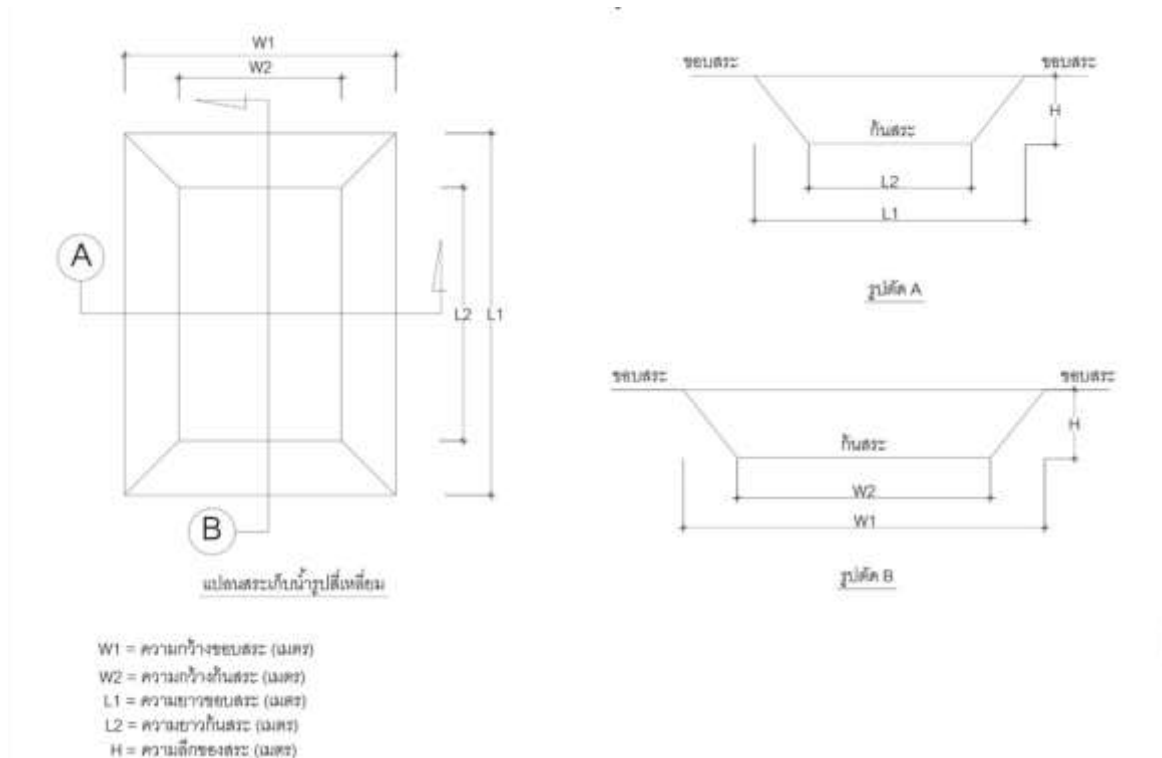
สระน้ำ คือ แหล่งเก็บขังน้ำฝน หรือน้ำซับที่ไหลซึมออกมาจากดิน โดยการขุดดินออกให้เป็นพื้นที่สำหรับขังน้ำ ให้มีขนาดความจุตามปริมาณน้ำที่ต้องการจะเก็บขังไว้ใช้

งานดินขุด คือ การขุดดินให้ได้ขนาดความกว้าง ความยาว ความลึก และลาดด้านข้าง ตามที่กำหนดในแบบ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นที่เก็บกักน้ำ โดยมีข้อกำหนด ดังนี้

1. ลาดด้านข้าง การขุดดินจะต้องมีความมั่นคงไม่เกิดการเลื่อนไถลของลาดตลิ่ง การขุดดินความลึกไม่เกิน 3 เมตร สามารถใช้ลาดด้านข้าง 1 : 1 , 1 : 1.5 และ 1 : 2 การกำหนดความลาดด้านข้างของดินขึ้นอยู่กับชนิดของดินที่จะขุด โดยมีข้อนแนะนำว่าดินเหนียวปนทรายควรมีลาดด้านข้าง 1 : 2
2. ความลึก การขุดดินหากลึกเกิน 3.00 ม. ต้องปฏิบัติตาม กฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน
3. การขุดดินใกล้แนวเขตที่ดินของผู้อื่นจะต้องมีระยะของขอบสระน้ำห่างจากแนวเขตที่ดินผู้อื่นไม่น้อยกว่าสองเท่าของความลึกสระน้ำ และนำดินที่ขุดมาถมเป็นคันล้อมรอบสระน้ำหรือปรับพื้นที่ภายในแปลงให้เรียบร้อย
4. ในการขุดดิน ถ้าพบโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ซากดึกดำบรรพ์ หรือแร่ ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจหรือทางการศึกษาในด้านธรณีวิทยา ให้ผู้ขุดดิน ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน

รูปแบบของสระน้ำ

กรมพัฒนาที่ดินได้ออกแบบสระน้ำมาตรฐานความจุ 1,260 ลูกบาศก์เมตร ซึ่งมีความกว้าง ความยาว ความลึก และลาดด้านข้างที่แตกต่างกัน สามารถคำนวณปริมาณดินขุด โดยการพิจารณาจากตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความกว้าง ความยาว และความลึกของสระน้ำเมื่อมีปริมาตรดินขุด 1,260 ลูกบาศก์เมตร ที่ความลาดด้านข้างต่างๆ กัน

บทที่ 4 กระบวนการดำเนินงานโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานในพื้นที่

- ☐ การรับสมัครเกษตรกร
- ☐ การตรวจสอบพื้นที่
- ☐ การยกเลิก และการสละสิทธิ์เข้าร่วมโครงการ
- ☐ กระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง
- ☐ การขุดสระน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
- ☐ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลการรับสมัครเกษตรกรเข้าร่วมโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ผ่านสื่อต่างๆ ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เว็บไซต์ของกรมพัฒนาที่ดิน www.ddd.go.th
- ☐ ประสานงานกับหน่วยงานหรือบุคคลในพื้นที่ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล หรือ อบต. หมอดินอาสา และผู้นำท้องถิ่น ชี้แจงทำความเข้าใจให้ความรู้กับเกษตรกร
- ☐ สำรวจความต้องการของเกษตรกร
- ☐ เกษตรกรที่สนใจ กรอกรายละเอียดความต้องการลงในใบสมัครตามแบบฟอร์มความต้องการแหล่งน้ำในไร่นา ให้แก่เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดิน หรือยื่นคำร้องขอรับบริการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานที่เว็บไซต์ของกรมพัฒนาที่ดิน www.ddd.go.th ภายใต้ลิงค์ https://www.ddd.go.th/WEB_Water/
- ☐ เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดิน จัดเก็บรวบรวมข้อมูลเรียงลำดับความต้องการเป็นข้อมูลรวบรวมเก็บไว้

แบบฟอร์มความต้องการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

แบบฟอร์มความต้องการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

กรมพัฒนาที่ดิน

๑. ข้าพเจ้าชื่อ นามสกุล เลขประจำตัวประชาชน
บ้านเลขที่ ถนน หมู่ที่ ตำบล อำเภอ
จังหวัด รหัสไปรษณีย์ โทรศัพท์

๒. ความต้องการแหล่งน้ำในไร่นา

๒.๑ ข้าพเจ้ามีความประสงค์ขอแหล่งน้ำในไร่นา ขนาด ๑,๒๖๐ สบ.ม. จำนวน ๑ บ่อ โดยยินยอมให้
ผู้รับจ้างของกรมพัฒนาที่ดินขุดสระน้ำขนาด ๑,๒๖๐ สบ.ม. ในที่ดินที่ข้าพเจ้าเป็นเจ้าของ โดยมีเอกสารสิทธิ์
☐ โฉนด ☐ น.ส.๓ ☐ น.ส.๓ ก. ☐ น.ส.๓ ☐ น.ส.๓ ก. ☐ ส.ป.ก. ๔-๐๓ ☐ ส.ป.ก. ๔-๓๔
☐ ส.ป.ก. ๔-๓๘ ☐ น.ค.๓ ☐ กสม.๕ ☐ ส.ค.๑ ☐ พื้นที่โครงการพระราชดำริที่มีการจัดสรร
ที่ดินทำกินให้เกษตรกร ☐ พื้นที่ ศพช. ☐ อื่นๆ.....

และยินยอมจ่ายเงินสมทบค่าขุดสระน้ำให้ผู้รับจ้างของกรมพัฒนาที่ดินจำนวน ๒,๕๐๐ บาท/บ่อ โดยใช้
☐ เงินสด ☐ เงินกู้ (ระบุแหล่งเงินกู้) ☐ อื่นๆ (ระบุ)

๒.๒ พื้นที่ขุดสระน้ำ บ้าน หมู่ที่ ตำบล
อำเภอ จังหวัด

๒.๓ ข้าพเจ้ามีความ ☐ มั่นใจ ☐ ไม่มั่นใจ สถานที่ขุดสระน้ำจะสามารถกักเก็บน้ำได้

๓. รายนามผู้ที่สามารถติดต่อได้ ชื่อ ที่อยู่
โทรศัพท์

๔. ข้าพเจ้ามีที่ดินถือครองทั้งหมด ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตร ไร่ พืชหลัก (ระบุชื่อพืช)
..... พืชอื่น ๆ (ระบุชื่อพืช) รายได้ บาท/เดือน
หรือ บาท/ปี ข้าพเจ้าขอรับรองว่าจะดูแลรักษา และใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำในไร่นานี้
เพื่อประโยชน์ทางการเกษตรตลอดไป

ลงนามชื่อผู้ร้องขอ

วันที่ เดือน พ.ศ.

โปรดส่งแบบฟอร์มความต้องการมาที่ : สถานีพัฒนาที่ดินทุกจังหวัดทั่วประเทศ

แบบหลักฐาน : สำเนาบัตรประชาชน ทะเบียนบ้าน และเอกสารสิทธิ์

ประสานงาน : สถานีพัฒนาที่ดินทุกจังหวัด หรือ กองแผนงาน กรมพัฒนาที่ดิน โทร.๐-๒๕๖๒๔-๐๖๕๒

เงื่อนไขการเข้าร่วมโครงการของเกษตรกร

การคัดเลือกเกษตรกร คัดเลือกจากแผนความต้องการสระน้ำที่เกษตรกรได้มายื่นความจำนงไว้แล้ว ซึ่งเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีเกณฑ์ ดังนี้

- เกษตรกร มีความพร้อม สามารถสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการขุดสระน้ำ บ่อละ 2,500 บาท

- เป็นเจ้าของพื้นที่ก่อสร้างที่ใช้เป็นพื้นที่ทำการเกษตร มีเอกสารสิทธิ์ และมีหนังสือยินยอมให้เข้าดำเนินการก่อสร้าง

- กรณีเจ้าของร่วม ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของร่วมทุกคน

- กรณีเช่าพื้นที่ทำการเกษตร ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของพื้นที่ โดยมีหนังสือแสดงความยินยอม

- กรณีเจ้าของที่ดินเป็นบิดา/มารดา และถึงแก่กรรม โดยยังไม่ได้มอบเอกสารสิทธิ์ให้ผู้ใดผู้หนึ่งหรือหลายคนเป็น

เจ้าของตามกฎหมาย แต่มีการรับรู้กันภายในครอบครัว ต้องมีหนังสือแสดงความยินยอมจากผู้เกี่ยวข้องภายในครอบครัว

มากกว่า 1 คน และยืนยันว่าบุคคลนั้นได้ทำการเกษตรในพื้นที่นั้นจริง

พื้นที่ทำการเกษตร มีเอกสารสิทธิ์ที่ดิน ได้แก่

- โฉนดที่ดิน หนังสือรับรองการทำประโยชน์ ได้แก่ น.ส.3 น.ส.3 ก. น.ส.3 ข.
- แบบแจ้งการครอบครองที่ดิน ส.ค.1
- หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ น.ค.3 กสน.5
- หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน ส.ป.ก. 4-01 ส.ป.ก. 4-14 ส.ป.ก. 4-18
- ใบจอง น.ส.2 น.ส.2 ก.
- พื้นที่ คทช.
- พื้นที่โครงการพระราชดำริที่มีการจัดสรรที่ดินทำกินให้เกษตรกร
- เอกสารใบรับรองให้ใช้ประโยชน์ที่ดินที่ออกจากการมป่าไม้และกรมอุทยาน อยู่นอกเขตชลประทาน

มีประสิทธิภาพในการเก็บกักน้ำ มีความเหมาะสมของดินในการขุดสระน้ำ หลีกเลี้ยงพื้นที่ดินทรายจัด พื้นที่ดินเค็ม พื้นที่มีก้อนหินขนาดใหญ่

กรณีขุดสระน้ำความลึกไม่เกิน 3 เมตร ควรมีพื้นที่ดำเนินการจากปากสระน้ำข้างละ 2 เมตร

กรณีที่ขุดสระน้ำลึกเกิน 3 เมตร ต้องมีระยะเว้นไม่น้อยกว่าที่กำหนดตามกฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน

- ☐ จัดกลุ่มเป้าหมายการจัดสรรพื้นที่ก่อสร้างโดยขนาดของกลุ่ม และการกระจายตัวของสระน้ำ ต้องเหมาะสมกับการบริหารจัดการเครื่องจักรกลพื้นที่ทำการเกษตร มีเอกสารสิทธิ์ที่ดิน ได้แก่
- ☐ อยู่นอกเขตชลประทาน
- ☐ มีประสิทธิภาพในการเก็บกักน้ำ มีความเหมาะสมของดินในการขุดสระน้ำ หลีกเลี้ยงพื้นที่ดินทรายจัด พื้นที่ดินเค็ม พื้นที่มีก้อนหินขนาดใหญ่
- ☐ กรณีขุดสระน้ำความลึกไม่เกิน 3 เมตร ควรมีพื้นที่ดำเนินการจากปากสระน้ำข้างละ 2 เมตร
- ☐ กรณีที่ขุดสระน้ำลึกเกิน 3 เมตร ต้องมีระยะเว้นไม่น้อยกว่าที่กำหนดตามกฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน
- ☐ จัดกลุ่มเป้าหมายการจัดสรรพื้นที่ก่อสร้างโดยขนาดของกลุ่ม และการกระจายตัวของสระน้ำ ต้องเหมาะสมกับการบริหารจัดการเครื่องจักรกล

การยกเลิก และการสละสิทธิ์เข้าร่วมโครงการ

กรณีที่ 1: สละสิทธิ์ก่อนทำสัญญา

1. เกษตรกรแจ้งความต้องการยกเลิกการขุดโดยกรอกแบบฟอร์มใบยินยอมสละสิทธิ์พร้อมเหตุผลความจำเป็นในการขอยกเลิกเข้าร่วมโครงการฯ
2. เจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติและคัดเลือกรายชื่อเกษตรกร ที่มีความพร้อมที่จะดำเนินการขุดสระน้ำ ตามลำดับคำขอ ภายในพื้นที่ตำบลเดียวกันเพื่อเข้ารับสิทธิ์แทน
3. สถานีพัฒนาที่ดินเสนอรายชื่อเกษตรกรสละสิทธิ์ และรับสิทธิ์แทน ต่อผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต เพื่ออนุมัติ
4. ดำเนินการทำสัญญา จัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบฯ

กรณีที่ 2: สละสิทธิ์หลังจากการทำสัญญา

1. เกษตรกรแจ้งความต้องการยกเลิกการขุดโดยกรอกแบบฟอร์มใบยินยอมสละสิทธิ์พร้อมเหตุผลความจำเป็นในการขอยกเลิกเข้าร่วมโครงการต่อเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมงาน
2. เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมงาน ตรวจสอบข้อเท็จจริง และทำบันทึกรายงานต่อประธานคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ เพื่อทราบ
3. เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมงานตรวจสอบ คัดเลือกและเสนอรายชื่อเกษตรกรรายใหม่ เพื่อรับสิทธิ์แทน และทำรายงานคณะกรรมการตรวจการจ้างเสนอต่อผู้อำนวยการสถานี(ผู้ว่าจ้าง) เพื่อทราบและขออนุมัติแก้ไข เปลี่ยนแปลงรายชื่อแนบทำสัญญา
4. ผู้อำนวยการสถานี(ผู้ว่าจ้าง) อนุมัติ และส่งรายงานการยกเลิกแทนที่เสนอผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต เพื่ออนุมัติ
5. แจ้งผู้รับจ้าง เพื่อแก้ไขสัญญาฯ
6. ดำเนินการตามสัญญาที่แก้ไขแล้ว

การขุดสระน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

-การควบคุมงาน

- ☐ ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดิน แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจการจ้าง/คณะกรรมการตรวจรับพัสดุ และมอบหมายผู้ควบคุมงาน/ผู้ช่วยควบคุมงาน ตามหนังสือคณะกรรมการวินิจฉัยปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ กรมบัญชีกลาง ที่ กค (กวจ) 0405.2/018909 ลงวันที่ 10 พฤษภาคม 2561
 - ☐ ผู้ควบคุมงาน คือ เจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดินที่รับผิดชอบพื้นที่นั้นๆ เป็น ผู้ตรวจสอบ ควบคุมตำแหน่งการขุด ขนาดของสระน้ำ ตามกำหนด และตามรูปแบบที่กำหนด
- ***สระน้ำที่มีความลึก > 3 เมตร การควบคุมงานต้องเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน
- ☐ กรณีที่การก่อสร้างต่อพื้นที่ มีจำนวนมากเกินกว่าที่เจ้าหน้าที่หน่วยพัฒนาที่ดิน ที่รับผิดชอบพื้นที่นั้นๆ จะสามารถเข้ามาควบคุม ตรวจสอบการทำงานของผู้รับจ้างได้ทั้งหมด ให้เจ้าหน้าที่หน่วยพัฒนาที่ดิน ขอความร่วมมือจากหมอดินอาสาและเกษตรกรเจ้าของสระน้ำ เป็นผู้ช่วยควบคุมงาน ดูแลการทำงานของผู้รับจ้างให้เป็นไปตามขนาดและรูปแบบที่กำหนด การมอบหมายหมอดินอาสาให้เป็นผู้ควบคุม กำกับดูแล การดำเนินงานของผู้รับจ้าง ต้องมีหนังสือมอบหมายจากผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินประจำจังหวัดนั้นๆ ควบคุมระยะเวลาดำเนินการให้เป็นไปตามสัญญา

การจ้าง และจัดบันทึกสภาพการปฏิบัติงานของผู้รับจ้างและเหตุการณ์แวดล้อมเป็นรายวันพร้อมผลการปฏิบัติงาน หากพบปัญหาจากการควบคุมงาน ให้รายงานต่อคณะกรรมการตรวจการจ้าง

- ☐ เมื่อการขุดสระน้ำเสร็จสิ้น ให้ส่งใบมอบงานจากผู้รับจ้างที่ผู้ควบคุมงานลงนามในเอกสารส่งให้คณะกรรมการตรวจการจ้าง/คณะกรรมการตรวจรับพัสดุ

การติดตามผลการขุดสระน้ำ

- ตรวจสอบการปฏิบัติงาน
- ออกตรวจงาน (คณะกรรมการฯ หรือกรรมการที่ได้รับมอบหมาย)
- ตรวจผลงาน
- ทำใบรับรองผลการปฏิบัติงาน
- รายงานให้หัวหน้าส่วนราชการทราบและสั่งการ
- การใช้ประโยชน์แหล่งน้ำ และบูรณาการบูรณาการการพัฒนาอาชีพให้แก่เกษตรกรร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(ลงชื่อ).....

(นางกรรณิการ์ สุยะตุน)

ตำแหน่ง เจ้าพนักงานการเกษตรปฏิบัติงาน

วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2568

กรมพัฒนาที่ดิน

ขอมอบประกาศนียบัตรฉบับนี้ไว้เพื่อแสดงว่า

นางกรรณิการ์ สุธะตุ่น

ได้ผ่านการฝึกอบรมการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ ระบบ LDD e-Training

หลักสูตร “แหล่งน้ำในไร่นา นอกเขตชลประทาน”
รุ่นที่ 1/2568 : ธันวาคม 2567 - มีนาคม 2568

(ดร.ทวิศักดิ์ ธนเดโชพล)
อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน
ขอมอบประกาศนียบัตรฉบับนี้ให้เพื่อแสดงว่า

นางกรรณิการ์ สุธะตุ่น

ได้ผ่านการพัฒนาทางไกลด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์

วิชา ภาวะผู้นำ

[รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 2 ชั่วโมง]
ให้ไว้ ณ วันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2568

(นายปิยวัฒน์ ศิวรักษ์)
เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน

